

אלשיך דברים פרק כט

כל איש ישראל פירש ענין היות כולם צדיקים. והוא כי ישראל נקרא גוי אחד ונפש אחד (ויקרא רבה ד ו), כמה דאת אמר (בראשית מו כז) שבעים נפש שהוא להיותם משורש הקדושה שהיא אחדות שלימה, ועל כן ישראל ערבים זה לזה יחשבו כל איש ואיש מישראל כאבר אחד מוגוף שלם, וכל הכללות כגוף מקובץ מאברים רבים, ונפשותם כנפש אחת המחיה את כלם יחד. והנה בהיות קצת ישראל צדיקים ונמצאו בעמנו רשעים בטל האחדות, כי הלא אם עיקר אילן שיש לו ענפים רבים עם שראש העליון מהענפים נפרד זה מזה, הלא יחשבו כל הענפים אחד מפאת חבור שרשי כל הענפים בעיקר האילן, ואולם אם איזה ענף מהם יקוצץ ממקום חבורו באילן הלא יבטל אחדות הבדים זה בזה כי כלם מחוברים וזה נקצץ. כן הדבר הזה כסא הכבוד הוא עיקר האילן שממנו יתפשטו נשמות עד למטה לארץ בגויותיהן, אלא ששרשי כל נפש אדם בחיים חיותו דבק בשורשו מה שאין העין יכולה לראות. והוא מאמרם ז"ל (קידושין מ ב) למה צדיק דומה בעולם הזה לאילן שהוא נטוע במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה, והוא ענין נצר מטעי (ישעיה ס כא). אך כאשר יחטא איש אז משם תפרד נפשו כי טומאת העוון תפריד כמה דאת אמר (ישעיה נט ב) עונותיכם היו מבדילים כו', ואם כן בהבדל נפש הרשע ממקום דביקות נפשות הצדיקים נתפרדה חבילתם ולא יקראו עם אחד כאשר בהיות כלם צדיקים כי הם כלם כאברים בנפש אחד:

וזה יאמר פה, הנה לכם יחד כלם התייצבות ומעלה כי אתם נצבים כולכם ועם שאתם כולכם בהתייצבות, מעלה הוא לכם מצד היותכם מתוארים לאיש אחד שהוא אחדות עצום, כי עתה כולכם תקראו איש ישראל כאילו כולכם איש אחד, אתם כאברים בנפש אחד כוללת כולכם שהוא מצד הכשרון והוא מעלה אין למעלה ממנה כי על כן אמרו (שבת לא א) שבואהבת לרעך כמוך כלולה כל התורה, והוא דבר בחר ה' במאד מאד כמאמרם ז"ל (בראשית רבה לח ו) על פסוק (הושע ד יז) חבור עצבים אפרים כו'. ועל כן הקפידו רבותינו ז"ל על תפלת הימים הנוראים שתהיה באהבת שלום בין איש ובין רעהו לשתקובל תפלתם, שאז השטן אומר מי כעמך ישראל שהם כמלאכי השרת שאין בהם קנאה ושנאה כו', והוא סוד גדול כי בהתאחדות הנפשות פה כך יתאחדו שורשיהן למעלה. והנה בנפשות בני ישראל יש אשר היא מבחינת חסד, ויש שהיא מבחינת דין, ויש מבחינת רחמים מעין בחינות העליונות, ועל ידי התאחדם למטה יתאחדו שורשיהן ויהיה ייחוד בכל בחינות עליונים שהוא תכלית כל עסק תורה ומצוה:

אלשיך ויקרא פרק כג

וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש. (כג - כד):

ראוי לשים לב אל אומרו לאמר זה פעמים:

אך יאמר וידבר ה' אל משה לאמר ענין היום, שהוא היותו יום זכרון תרועה והכנעה ושבירת לב בתשובה שלמה. אך למה שהוא אלהינו הוא שופטינו והוא אבינו אב הרחמן וכל חפצו יתברך לרחמנו, על כן לבל נתעצב אל לבנו בפתח דבריו להזכיר לנו התרועה וההכנעה, על כן רצה יתברך שיתחיל משה לדבר לנו הבטחתו יתברך, כי התרועה שמחה וששון יהיה לנו כי כך הוא אופיית של אלהינו. על כן מצונו לאכול ולשתות ולשמוח בו, ונבטח בו יתברך אם כבנים אם כעבדים יחננו ויוצא לאור משפטינו. ועל כן אחר אומרו וידבר ה' אל משה לאמר ענין היום, אמר למשה דבר אל בני ישראל ענין אחר כדי לאמר המכוון אשר צויתך לאמר. ומה הוא הענין אשר תקדים, הלא הוא באחד לחדש השביעי הזה (השביעי הזה, כתוב ביום הכיפורים פסוק כז) יהיה לכם שבתון שהוא שביתה ושמחה. ואחר אומרו מה שיקדים אל העיקר אמר ענין היום שרצה בו, כאומרו וידבר ה' אל משה לאמר, שהוא זכרון תרועה מקרא קדש, שיהיה בלבם זכרון תרועת משפטו יתברך למעלה, כי היום יעמיד במושפט כל יצורי עולם ועל ידי התרועה יהיה לכם מקרא קדש:

או שעור הכתוב על דרך זה, בשום לב אל לשון אומרו יהיה לכם, ולא אמר באחד לחדש השביעי יום שבתון הוא. אך לימדנו יתברך כי דרכו הפך דרך מלכי הארץ. כי הנה זה דרכם, כי בהשמע לאחד

מהמלכים כי אנשי עיר אחת מערי ממשלתו אשר לא טוב בעיניו עשו, וקבע יום מועד להעמידם במשפט ומי אשר חטא לו ימחנו מספרו מן העולם, הלא דרך המלך הוא שחפץ יחפוץ יותר במשמאילים מבמיימינים למען הראות רעם גבורותיו וכח משפטיו, כי להשמיד בלבבו את עוברי רצונו למען תפול חיתיתו על כל מלכותו ורגזו וחלו מלפניו. אך לא כדרך מלכי ארץ דרכיו יתברך חלילה, כי חפץ חסד הוא וברגע באפו חיים ברצונו, וכל חפצו במזכים ולא במחייבים. וכמאמרנו על פסוק (איוב א ו) ויהי היום ויבאו בני האלהים וכו', כי אמרו רבותינו ז"ל (זוהר פנחס רלא א) כי יום ראש השנה היה שהוא יום הדין. ובזה אחשוב כי שם הורה לנו הכתוב דרכו יתברך, כי על המיימינים אמר ויבאו בני האלהים להתיצב על ה', כי הם עיקר הביאה וההתייצבות, אך השטן הבא ללמד קטיגוריא לא בא כי אם כדבר נוסף ובא בתוך הבאים. וזהו ויבא גם השטן בתוכם (איוב שם) שהוא אגב המזכים, כי חפץ חסד הוא יתברך. וזה יאמר פה וידבר ה' אל משה לאמר, שהוא לאמר ענין היום כי יום תרועה הוא. אך דבר אל בני ישראל אשר אהבתי כדי לאמר הענין סגנון זה. והוא בשום לב אל ייתור מלת הזה. אך הוא לומר הלא יום אחד לחדש השביעי הזה שהוא יום הרת עולם אל תפחדו ואל תרהו, כי הלא לשבת ולשמחה יהיה לכם זכרון התרועה וההכנעה. וזהו יהיה לכם שבתון זכרון תרועה, כי הזכרון של ההכנעה שהיא התשובה יהפך לשמחה. כי זכרון התרועה יהיה לכם מקרא קדש, כאלו את קדש עליון אתם קוראים וממשיכים אליכם:

כל מלאכת עבדה לא תעשו והקרבתם אשה לה'. (כה):

לכן כל מלאכת עבודה לא תעשו, כלומר אך מה שאינו מלאכת עבודה כי אם אשר יאכל לכל נפש תעשו. והוא מאמר עזרא הסופר (נחמיה ח י) אכלו משמנים ושתו ממתקים, באופן כי שלום לכם עם אלהיכם יתברך. כי אתם תאכלו ותשמחו, וגם מזבח ה' כי והקרבתם אשה לה'. וכל זה הוא בראש השנה:

אלשיך תהלים פרק פא

(א - ב) למנצח על הגתית כו'. הנה אמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה לג ג) גדולים צדיקים שמהפכים מדת הדין למדת רחמים, ועל דרך זה יאמר הרנינו לאלקים הוא מדת הדין, ושבתוהו כי הוא עוזנו ומרחמנו. ואם אינכם צדיקים רק מתייחסים ליעקב, אל תרנינו בקול שהוא הוראת שמחה ואיננה למחוסרי כשרון, רק הריעו והכנעו לאלקי יעקב, כי גם הוא אלקיכם ויכפר בעד תרועתכם והכנעתכם:

ועל אומרו הרנינו כו' שהוא בהיותכם צדיקים, אמר (ג) שאו זמרה בפה בקול רם כולכם ותנו תוף לנגן ביד הנוגע לנגן, כי כל כך תשאו קול שעם שהתוף קולו גבוה תישמע קול זמרתכם. אך אם ליעקב תתייחסו להעדר כשרונכם, כנור נעים, כלומר הכנור שקולו נמוך הוא נעים ונאות, כי לא תשאו זמרה בקול רם, ועמו נבל, גם הוא שקולו גבוה מעט מהכנור, אך לא תוף שהוא הרמת קול גדול. כלל הדברים הוא שהכל נשורר ונשמח במדת הדין, ואין ההפרש בין דור צדיקים לדור זולתם רק להרמת קול או לקול נמוך:

(ד) תקעו בחדש כו'. הלא אמרנו כי שם אלקים הוא מדת הדין הוא טוב לישראל, וממנו ישועה לה' לישראל עמו. והיוצא מזה הוא כי יום ראש השנה כי לאלקים הוא, היום ההוא לטוב לישראל הוא, ואם כן איפה היה ראוי נשיר בו לפחות בכנור עם נבל, אך מצות ה' עלינו בשופר המורה תרועה. לזה בא ויאמר גם שאמרתי כי גם מדת אלקים לנו טוב, עם כל זה תקעו בחדש הידוע שופר, כי בראש השנה אפילו נהיה צדיקים יום תרועה והכנעה הוא ואין בו כי אם שופר תרועה. ולא מפני שיום צרה הוא ליעקב, כי אדרבה יום שמחה ונצחון הוא, אלא שהוא יום מכוסה ענינו [עד] ליום החג, כי אז ביום חגנו של סכות מתגלה. והוא מאמרם ז"ל (ילקוט שמעוני תהלים טז יא) שבראש השנה עומדים לדין ישראל ואומות העולם, ודומה למלך שדן אנשים רבים ואחר צאתם מהדין לא נודע מי מהם ניצח אלא במה שהנוצח נושא כלי המלך לפניו, כן בבוא חג הסוכות וישראל בלולביהם בידיהם ניכר שהם נצחו. וזה יאמר תקעו בחדש שופר, והטעם הוא שעם היות שהאלקים הוא מדת הדין שבר"ה הוא עוזנו אז הוא ביום בכסה ליום חגנו שאז יודע ויגלה, על כן מאחר שהוא נכסה כעת נריע כלנו:

(ה) ועם היות שהתרועה בשופר הוא להכניע ולהחריד, כמה דאת אמר אם יתקע כו' ועם לא יחרדו (עמוס ג ו), והלא תאמרו אם אחר שאנו צדיקים מה צורך לשופר, כי עם כל זה אין השופר חנם בזמן

ההוא כי הנה בהיותכם צדיקים ונקראים ישראל, לישראל הוא השופר לחוק כמו כל חוק ולא להכניע כי סוד נסתר יש בו. ואם הוא משפט הוראת דין הוא בזמן שהוא יתברך אלקי יעקב שאנו בלתי כשרים:

(1) עדות ביהוסף כו'. שמא תאמר הלא אמרת כי גם יום ראש השנה שהוא יום דין הוא עוזנו אלא שהוא בכסה ליום חגנו, ואם נראה שמצות היום בשופר המורה הכנעה ותרועה הוא כי הדבר הוא חק לישראל אך יש סוד בדבר. אמר עתה אם יאמר איש מי יאמר שכך הוא, ואינו שיום ראש השנה להיותו יום דין הוא עת צרה רק עוז וטובה לישראל, הנה עדות לזה כי היום של ראש השנה עם היותו דין הוא רחמים וטוב לטובים, הנה ביהוסף שמו. עדות זה הוא יתברך למה ששם י - ה המורה ומעיד על העדר זמה כנודע, כי על כן נאמר החנכי הפלאי וכו' (עי' במדבר כו ה וברש"י שם) להזכיר שם י - ה על כל משפחה, כי שם י - ה עדות לישראל שהם בני אבותם, שהוא לדעתי על כי שם זה באיש ואשתו יו"ד באיש וה"א באשה, וזהו ביהוסף שמו שבו שם י - ה מעיד שלא חטא באדונתו. והוא במה שאמרו ז"ל (ר"ה יא א) כי בראש השנה יצא מבית האסורין וראה אשר עמד לו הוא יתברך כי היה עוזו לפנים משורת הדין, כי הלא בלי הדרגה היה כי בצאתו מהסוהר מיד היה על ארץ מצרים מושל עליה ומה גם שמזל מצרים היה מחייב שאין עבד עולה לגדולה לעולם ואינו לובש בגדי מעלה, הנה כי מדת אלקים שבראש השנה היה עזו, ומה היתה העדות שהיה מעיד יוסף שאמרת עדות ביהוסף שמו, להורות כי מה' היתה לו ולא מפרעה על פתרון חלומו הוא, הנה הוא אומרו שפת לא ידעתי אשמע כי מה' היתה לו כי לא היה עולה לאותה גדולה אם לא היה מלמדו גבריאל שבעים לשון באופן ששפת לא ידע שמע (סוטה לו ב), ועם היות אותו היום מיוחד לשם אלקים הוא מדת הדין, כי ראש השנה היה, הכינוי [הו] באותה הלילה להצליח למלוכה בשלוח מלאכו ללמדו שפת לא ידע שעל ידי כן מבית האסורים יצא למלוך:

(2) הסירותי מסבל כו'. אחר דברי אסף האומר שבראש השנה שהוא יום דין פקד ה' את יוסף, באה רוח הקדש אחריו ותמלא את דבריו, ותאמר בשמו יתברך הסירותי כו' לומר שלא בלבד יום צאתו מבית הסוהר היה בראש השנה, כי אם גם כאשר הסירותי מסבל שכמו בתחלת מאסרו שענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו (תהלים קה יח), גם צאתו מהסבל שכמו היה בראש השנה, וכן כאשר כפיו מדוד תעבורנה אחר שהוסר מהסבל וישימוהו לשרת שם לבשל תבשילם בדוד, כשהסירוהו מדוד גם כן היה בראש השנה, כי מאז היה המוציא והמביא, וזהו הסירותי כו' כפיו כו'. או יאמר כי גם בסוהר לא היה צרה כי אדרבה היה משתרר שם, לזה אמר הסירותי ו מסבל שעבוד שלא היה רשאי לצאת, ועוד כי גם שלא היה אז בכבלים לא יבצר שהיה מבשל להם בדוד, ואחר כך כפיו מדוד תעבורנה:

אלשיך תהלים פרק קג

הללוהו בתקע שופר בראש השנה, והוא כמאמרנו על מאמר חז"ל (תנחומא וישלח ב) וה' נתן קולו לפני חילו בראש השנה, שהוא כי עלינו לשבח לאבינו הרחמן שמצונו לשמוע קול שופר בראש השנה, לעורר לבבנו נחרד ונשוב אליו ביום ההוא, למען יכתבנו בספר חיים ולא בהפכו, ומי מלך רחמן ביום משפט ירצה בתשובת אשר לא שב טרם יבוא יום רוגז משפטו, באופן שעל ידי מה שאדם שב ביום ההוא, בחרדה ראויה ותשובה בכל לבו יתוקן, לכן הללוהו והחזיקו לו טובה על זאת, ושובו וחיו בעולם הזה ובעולם הבא. ובזכות זה תשמחו שמחה שלמה בחג הסוכות, כמאמרם ז"ל (ילקוט שמעוני תהלים תרע) במה יודע מאן נצח בראש השנה, במי שנוטל שרביטו של מלך הם ד' מינים שבלולב. והוא מאמרנו על פסוק בכסה ליום חגנו (תהלים פא ד), שהוא, שנצחון ותיקון ראש השנה הוא מכוסה "ליום חגנו", כי בחג הסוכות יתגלה נצחוננו:

וזה יאמר פה הללוהו בתקע שופר שמעורר אתכם בו לשוב עדין, שעל ידי כן תזכו ותהללוהו בנבל וכנור וכל מינים אשר יזכר, שכולם נמצאים בחג בשמחת בית השואבה, דתנן והלויים בכנורות ובנבלים ובמצלתים ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספר (סוכה נא ב), אלא שבא דוד וסידרן איך ישירו באופן ראוי לפני הקדוש ברוך הוא, והוא שצריך יכנע האדם לפני קונו שייגיל ברעדה, על כן בתחלה יתחיל בנבל וכינור שקולם נמוך, ועוד מעט בכלים שקולם רם מאלו, הם (ד) תף ומחול, ואחר כך יהללוהו במנים ועוגב שקולם עולה יותר. ואחר כך (ה) בצלצלי שמע שמשמיע יותר מכולם, וכשגומר בסוף יהיה בצלצלי תרועה, לגמור בקול שעם היותו קול רם הוא בדרך תרועה והכנעה, וזהו הללוהו בצלצלי תרועה. הרי במועצות ודעת שתי אלה, אחד, שנשמח ביסורין, שנית, שיחרד לבבנו בראש השנה, תתוקן משובתנו

ונזכה לעלות לעולם הבא לאור באור החיים, הנשמה למעלה ממקום שהיתה שמה בתחלה, וגם הגוף יגיל טובו ככל גופי ישני עפר קדושים אשר בארץ המה:

אלשיך ישעיהו פרק סא

[א] למען ציון לא אחשה כו'. אחרי אמור ישראל כי גם שאין אנו ראויים, הוא ית' יעשה מעצמו כחסדו, כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח מצד עצמה, כן אדני אלקים היא שכינה שהוא שם אדנות, יצמיח מאשר לה מלמעלה שפע צדקה ותהלה נגד כל הגוים, משיב הוא ית' ואומר, הלא מעטתם עצמכם והקטנתם זכויותיכם, הנני עונה אחריכם ואומר, כי אדרבא זכויותיכם הם הגורמים כל הטובה, וכן אגלה צדקתך לעיני הכל, וזהו למען ציון הם יושביה לא אחשה, ולמען ירושלים לא אשקוט עד יצא כנגה צדקה, כי תגלה זכותה וצדקה ותאיר כנוגה, וישועתה נמשכת מצדקתה כלפיד יבער, כי אין הלהבת נמשכת מהעץ אם אינו נעשה לפיד שהוא שבוער באש, כך התשועה נמשכת מהצדקה כלהבה מלפיד שכבר הוא בוער באש, כלומר, אל תקלו בכבוד עצמכם שאין לכם זכות, והנני מפרסם זכויותיכם עד כי [ב] וראו גוים צדקך, שידעו שאתה ראוי אל הכבוד, ואח"כ וכל מלכים כבודך, ומאליהם יקראו לך כל הגוים שם חדש אשר לא נאמר להם, כי אם פי ה' יקבנו ולא נודע לזולתו ית', והם יאמרו אותו מאליהם, והוא כי יחשיבוך לאלוה בראות כבודך ויקראוך בשם ה', והוא מה שעתיד הוא ית' לקרא את הצדיקים כמאמרם ז"ל, עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקדוש ברוך הוא שנאמר כל הנקרא בשמי כו':

ואז כל העמים יודו אושרך כי (יא) הנה ה' השמיע אל קצה הארץ, אמרו לבת ציון הנה ישעך בא, הנה שכרו אתו והוא כי שכר מצוה מצוה, שהוא כי כל מצוה שאדם עושה נברא בו מלאך שהוא המצוה עצמה, והוא המענגו ומעטרו והוא שכרו, כמאמרנו על ועטרותיהם בראשיהם, וזהו הנה שכרו אתו, כי המלאך שבכל מצוה ומצוה בא אתו, וגם פעולתו לפניו והוא כי מלבד מה שהוא שכרו הראוי לו, עוד יש לו רוחניות אושר נוסף מאתו ית', כד"א מה רב טובך כו' פעלת לחוסים בך, שארז"ל כי הוא ית' מחדש ופועל אור שפע מאתו זולת קצבת שכרו, ועל זה אומר ופעולתו לפניו כי גם האור ההוא בא לפניו יתברך:

ואז הגוים (יב) יקראו להם עם הקדש וכו', והוא שיאמרו לא יתכן לומר כי עזבם ה' ואח"כ החזירם, כי אם כן היה לא היתה החיבה כל כך גדולה, אך יאמרו כי עם הקדש הם מאז גאולי ה' היו בצאתם ממצרים, וזהו עם הקדש גאולי ה' כד"א יאמרו גאולי ה' כו' על יוצאי מצרים, והכונה לומר שלא עזבם ולא נשתנה שמם להיות עם חולין, כי אם תמיד היו בקדושתם דבקים בה' מאז גאלם ממצרים ולא עזבם, וכן לך יקרא דרושה שהוא שהיה ה' דורש אותה תמיד, עיר לא נעזבה מאתו ית' כלל, כי אילו היה מתפרד מהם או מירושלים לא היה בהחזיר אותם אליו מחבבם כ"כ:

(ז) חסדי ה' אזכיר תהלות ה' וכו'. בא הנביא להתפלל על בני הגלות החיל הזה, ודברי תפלתו מפסוק זה עד סוף הפסוק העל אלה תתאפק כו', ומעין סדר תפלתנו להזכיר תחלה שבחיו וגדולותיו יתברך בשלש ראשונות טרם שאלת צרכינו, כך תחלה מזכיר תהלותיו יתברך אשר עשה עמנו במצרים, ואח"כ שואל על בני הגלות ומתחנן עליהם כאשר יתבאר בס"ד, וטרם הזכירו אשר היטיב עמנו נותן הודאה למי שזיכהו להזכירם, באומרו חסדי ה' אזכיר כו', והוא כי הנה אחד מהחסדים הגדולים וטובים אשר עשה הוא ית' עמנו, הוא שהחשיבנו להללו בפנינו עם שנחנו מה, והוא מאמר המשורר באומרו כי טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך, לומר כי טוב הוא חסדך אשר אתה עושה עמי יותר מתתך לי חיים, במה שזכיתני ששפתי ישבחונך, והן זאת אשר הנביא ידבר פה באומרו חסדי ה' וכו', לומר הנה חסדי ה' הן אצלי, מה שזיכני שאזכיר תהלות ה', וכל כך אחשיב חסד זה שזיכני להזכיר שבחיו, שהוא כעל כל אשר גמלנו ה', לומר שלא בלבד אחשיבהו ככל שאר גמולות ה', כי אם כעל כל אשר גמלנו ה', שהוא כמדורגה עולה על כל אשר גמלנו ה':